

ks. prof. ucz. dr hab. Jarosław Babiński
Katedra Teologii Dogmatycznej
Wydziału Teologicznego UKSW
w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej

ks. mgr. lic. Waldemara Prondzinskiego,

pt.: *Środki społecznego przekazu Diecezji Pelplińskiej jako narzędzie ewangelizacji.*

Studium z edukacji medialnej,

napisanej na Wydziale Teologicznym
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Janusza Szulista,
Toruń 2023, ss. 324.

Oczywiste jest dzisiaj stwierdzenie, że „środki społecznego przekazu wywierają coraz większy wpływ na życie i sposób myślenia ludzi”¹. Nic więc dziwnego, że Kościół postrzega je jako istotny środek realizacji swojej misji, jaką jest ewangelizacja. Skoro bowiem „Kościół ma zawsze głosić swoje orędzie w sposób dostosowany do danej epoki i do kultury poszczególnych narodów i ludów, to dzisiaj musi to czynić w ramach tworzącej się kultury środków przekazu i do niej się zwracać”², widząc zarówno możliwości, jakie otwierają się przed Nim poprzez korzystanie z nich; jak i zagrożenia przez działanie mediów powodowane.

Kreślone przez Magisterium Kościoła wytyczne zawsze nabierają konkretnego i zindywidualizowanego kształtu, gdy zostają akomodowane do specyficznych warunków, w jakich urzeczywistniają swoją misję głoszenia Ewangelii konkretne wspólnoty Kościoła partykularnego, jakimi są m. in. diecezje. I właśnie kwestia analizy wykorzystania środków społecznego przekazu jako narzędzia ewangelizacji w konkretnych uwarunkowaniach społeczno-kulturowych stała się impulsem do podjęcia badań przez ks. Waldemara Prondzinskiego. Doktorant obiektem swoich naukowych dociekań uczynił swoją rodzimą Diecezję Pelplińską, czyniąc to pod okiem ks. prof. dr. hab. Janusza Szulista.

Ogólne omówienie rozprawy

Całość rozprawy liczy 324 strony. Otwiera ją *Spis treści* (s. 2-4), będący jednocześnie dobrym schematem wprowadzającym w zawartość dysertacji. Kolejnymi formalnymi częściami są: *Wykaz skrótów* (s. 5-7), *Bibliografia* (s. 8-44) oraz *Wstęp* (s. 45-52).

1 Por. Papieska Komisja ds. Środków Społecznego Przekazu, *Instrukcja duszpasterska „Communio et progressio”, 1971, nr 1.*

2 Papieska Komisja ds. Środków Społecznego Przekazu, *„Aetatis novae”. Instrukcja duszpasterska o przekazie społecznym w dwudziestą rocznicę ogłoszenia Instrukcji „Communio et progressio”, 1992, nr 8.*

Materiał badawczy został zorganizowany w trzy rozdziały (s. 53-313), które z kolei dzielą się na paragrafy i podparagrafy, organijzujące treść. Studium wieńczą: *Zakończenie* (s. 314-318), *Streszczenie* (s. 319-320) w języku polskim, *Abstract* (321-322) w języku angielskim oraz *Aneks 1 i 2* (s. 323-324).

We *Wstępie* Autor doprecyzowuje temat oraz zakres badań i analiz badawczych. Uzasadnia konieczność podjęcia tematu, określa cel i zakres swych badań. Prezentuje źródła, metodologię badań oraz strukturę rozprawy.

Obszerna *Bibliografia* podzielona została najogólniej na trzy działy Pierwszy, najszerszy, stanowią *Źródła: Pierwszorzędne* (dokumenty Magisterium Kościoła) oraz *Drugorzędne* (czasopisma i inne typy publikacji na terenie diecezji). Niniejsza część dzieli się jeszcze na szereg mniejszych jednostek. Drugi dział bibliografii to *Literatura przedmiotu*, a trzeci – *Opracowania*.

Kolejne rozdziały są konsekwentną próbą wieloaspektowego ukazania i zinterpretowania sformułowanej w temacie aporii.

Pierwszy rozdział: *Podstawy teologiczno-moralne ewangelizacji* (s. 53-127) można uznać za wprowadzący, swego rodzaju teoretyczne tło dla analiz o charakterze bardziej praktycznym, podjętych w rozdziałach drugim i trzecim. Autor dysertacji odwołując się do literatury o profilu eklezjologiczno-dogmatycznym podkreśla znaczenie teologii słowa. Przez słowo objawia się Bóg, który w Chrystusie Słowie Wcielonym wszedł w szczególną relację z człowiekiem i światem. Chrystus-Logos żyjący w Kościele ciągle wchodzi w relację z człowiekiem. Przez swoje słowo uzdalnia go do bycia Jego świadkiem i głosicielem Dobrej Nowiny. Wspólnota Kościoła od początku szukała optymalnych sposobów głoszenia orędzia zbawienia w Jezusie Chrystusie. W dobie obecnej szczególnie dostrzega potencjał tkwiący w nowoczesnych środkach masowego przekazu, do korzystania z których zachęcają liczne dokumenty Magisterium Kościoła. Ks. Prondziński przedstawia rozwój nauczania Kościoła w tej kwestii, ukazując jednocześnie różnorodność mediów oraz sposobów ich wykorzystania w urzeczywistnianiu misji nauczycielskiej Kościoła. Pierwszy rozdział rozprawy można bez większego ryzyka określić jako udaną próbę stworzenia zarysu teologii mediów.

Drugi rozdział pt.: *Centralne formy społecznego przekazu ewangelizacji Diecezji Pelplińskiej* (s. 128-252) – najbardziej obszerny – poświęcony został środkom społecznego przekazu o wymiarze ogólnodiecezjalnym. Doktorant ukazuje działalność poszczególnych mediów, co znajduje wyraz w kolejnych paragrafach rozdziału. Są nimi: Radio Głos, diecezjalne strony internetowe, pisma diecezjalne i działalność wydawnictwa „Bernardinum”. Autor ukazuje zawsze genezę powstania i rys historyczny poszczególnych mediów, wyszczególniając osoby związane z ich funkcjonowaniem, określając zakres i cel oddziaływania oraz specyfikę podejmowanej tematyki.

Trzeci rozdział: *Środki społecznego przekazu wykorzystywane w parafiach Diecezji Pelplińskiej w ramach nowej ewangelizacji* (s. 253-313) to podjęcie analizy obecności środków społecznego przekazu na poziomie dekanalnym. Do przedstawienia tej problematyki posłużyły Doktorantowi ankiety (w pracy umieszczone jako aneks 1 i 2), przeprowadzone na przełomie 2021/2022 roku. Uwzględniono w nich kwestię tzw. mediów tradycyjnych (prasa, radio, telewizja) oraz mediów nowych i społecznościowych. Pozwoliło to ukazać obecność

43

procentową poszczególnych form mediów w dekanatach, tym samym ukazując poziom funkcjonowania poszczególnych parafii w przestrzeni medialnej.

Całość pracy wieńczą rozbudowane, ale syntetyczne i jasno sformułowane *Zakończenie* (s. 314-318). Stanowią próbę podsumowania dokonanych w pracy analiz. Autor zbiera owoce swoich badań; stara się syntetycznie i całościowo ująć badane kwestie, prezentuje swe osiągnięcia i wnioski.

Ocena metodologiczna rozprawy

Recenzent jest zdania, iż praca doktoranta ks. mgr. lic. Waldemara Prondzinskiego spełnia wymogi pod względem metodologiczno-formalnym, stawiane dysertacjom doktorskim. Autor swe wywody przeprowadza w sposób przejrzysty, klarowny i zgodny z obowiązującymi zasadami współczesnej metodologii. Konsekwentnie stara się rozwiązać problemy, które zostały sformułowane we *Wstępie*.

Praca została oparta na bardzo szerokiej i złożonej bazie źródłowej. Stanowią ją: nauczanie Magisterium Kościoła odnoszące się przede wszystkim do wykorzystania mediów w głoszeniu ewangelicznego kerygmatu i Jego dokumenty rozwijające idee nowej ewangelizacji oraz materiały dokumentujące funkcjonowanie w diecezji środków społecznego przekazu w służbie dzieła ewangelizacji. Ilość zebranego materiału w tej drugiej grupie źródeł jest imponująca. Podobnie imponująca, warto podkreślenia i pochwały jest „mrówcza praca”, której zapisem są kolejne paragrafy rozprawy (zwłaszcza rozdział drugi i trzeci), polegająca na opracowaniu tej dokumentacji i stworzenia na jej podstawie przejrzystej, wielowymiarowej, kompletnej i kompetentnej wizji badanego w dysertacji problemu. Tak dokumenty Kościoła, do których odwołuje się Doktorant, jak i cytowana literatura zostały wykorzystywane w sposób kompetentny i poprawny. Pokazuje to umiejętność twórczego z niej korzystania przez Autora dysertacji. Konsekwentnie przeprowadza ona swoje wywody, przedstawiając kolejne zagadnienia w porządku wyznaczonym planem rozprawy.

Generalnie materiał jest przedstawiony przejrzysto i poprawnie, jednak zdarzają się nieścisłości i nieporadności stylistyczne. Co więcej, dostrzega się, niestety, błędy ortograficzne (zwłaszcza stosowanie wielkiej litery w odniesieniu do nazw własnych z pisaniem nazwy Diecezji Pelplińskiej z małej litery na czele, począwszy od tytułu rozprawy), gramatyczne i interpunkcyjne. Budzą pewne zdziwienie (w dobie autokorekcyjnych programów edytorskich) i każą postawić pytanie, czy to nie pośpiech w finalizowaniu pracy odbił się na stronie formalnej rozprawy. Braki te, na szczęście, nie umniejszają jej wartości merytorycznej i nie stanowią przeszkody, by zrozumieć przedstawiane w niej treści – język pracy jest prosty i komunikatywny.

Błędy techniczne i pewne niedopracowanie zdradza także bibliografia. Przejawia się to w adresach bibliograficznych cytowanych dzieł, które przenoszone zapewne z przypisów nie zawsze zostały właściwie poprawione. Niezrozumiały do końca jest klucz podziału pomiędzy *Literaturą Przedmiotu* a *Opracowaniami*. Dyskusyjne zdaje się np. umieszczenie wśród opracowań dzieł J. Ratzingera i św. Tomasza z Akwinu. Dzieła takich twórców jak Adam Mickiewicz czy Cyprian K. Norwid też nie wydają się pasować do tego działu. Może należałoby stworzyć dla tych ostatnich jeszcze jedną kategorię?

Zauważa się spójność i metodologiczną konsekwencję w przedstawianiu kolejnych zagadnień, tak w ramach rozdziałów, jak i paragrafów oraz organizujących je mniejszych jednostek. Celne są analizy tekstów źródłowych i dobry ich dobór. Treść dysertacji świadczy o biegłości Autora w korzystaniu z metod naukowych wykorzystanych w pracy. We *Wstępie* (s. 49) wymienia metody: historyczną, dedukcyjną, triangulacyjną, komparatywną i analizy systemowej. Kompetentne ich zastosowanie pozwoliło stworzyć i przedstawić całościowe syntezę dotyczące zagadnień, składające się na kolejne rozdziały dysertacji. W całości analiz w niej obecnych dostrzec można samodzielność myślenia i dobre rozeznanie w badanym materiale.

Ocena merytoryczna rozprawy

Niewątpliwą zasługą Autora omawianego studium jest fakt, że w sposób kompetentny i całościowy starał się w sposób interdyscyplinarny opracować ważne zagadnienie, stanowiące zakresowo obszar badań teologii praktycznej. Problem funkcjonowania środków społecznego przekazu w duszpasterstwie w Diecezji Pelplińskiej nie był dotychczas tak wnikliwe i szeroko badany. To stanowi o wartości recenzowanej rozprawy, stanowi jej *novum* i cenny przyczynek dla dokumentacji tego niezwykle ważnego i dynamicznie rozwijającego się obszaru aktywności duszpasterskiej.

Wysiłek włożony w stworzenie tej syntezy – uporządkowanej, celnie i spójnie referującej kolejne zagadnienia składowe, należy docenić i uznać za próbę oryginalną, twórczą i wartościową. Co więcej, nie jest to jedynie kodyfikacja aktualnego stanu wykorzystywania środków masowego przekazu w Diecezji Pelplińskiej. Dokonane analizy i zestawienia ukazują bowiem możliwości rozwoju aktywności rozmaitych podmiotów diecezjalnych w „zaprzęgnięciu” nowoczesnych narzędzi medialnych do pracy duszpasterskiej.

Doktorant zrealizował temat niełatwy i jeszcze niezbadany. Biorąc pod uwagę ilość przebadanego materiału, wydaje się to być kompetentne i wyczerpujące ujęcie tematu. Problem podjęty w pracy niesie z sobą, co Autor zauważa, pytania o dalsze możliwości rozwoju badanej przestrzeni duszpasterskiej. Możliwości te zostały zaprezentowane we *Wnioskach z badań własnych* (s. 310-313) poprzez przedstawienie efektów dokonanych analiz i uświadomienie możliwości dalszego rozwoju duszpasterstwa w Diecezji Pelplińskiej. Jest to dużą wartością i istotnym walorem pracy, będącej nie tylko syntetycznym ujęciem badanego zagadnienia, ale i dziełem, formułującym postulaty dla większego jeszcze i skuteczniejszego wykorzystania środków masowego przekazu poprzez ukazanie perspektyw dalszego ich rozwoju w duszpasterstwie tak ogólnodiecezjalnym, jak i w funkcjonowaniu poszczególnych parafii.

Praca ma niewątpliwie również swe braki. Dostrzegając je a jednocześnie pragnąc uświadomić Autorowi rozprawy obszary dalszych badań, pozwalam sobie postawić następujące pytania do dyskusji:

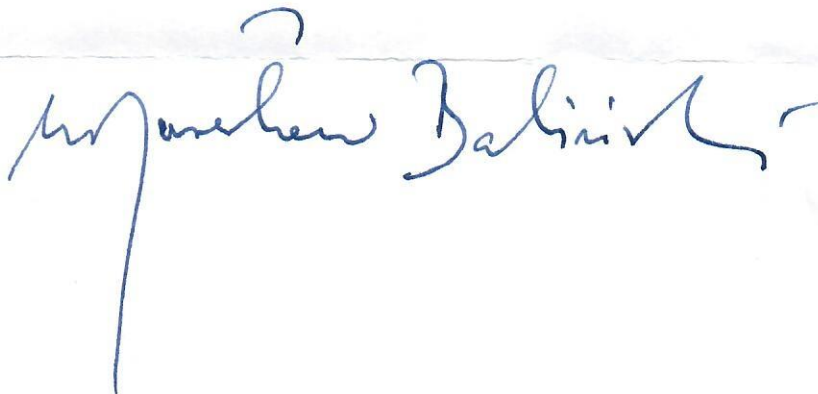
1. Doktorant pisze o przeprowadzeniu ankiety na przełomie 2021/2022 i późniejszej jej autoryzacji (s. 253). Nigdzie nie pisze jednak, jaki zakres czasowy objęły jego badania. Zakres cytowanej literatury i przywoływanych faktów przy opisie poszczególnych mediów, każą domyślać się, że chodzi o cały czas istnienia

diecezji, tzn. od roku 1992. A może chodzi tylko o stworzenie obrazu całości na rok 2022 z bogatym tłem historycznym?

2. Możemy przeczytać w pracy, że niewątpliwie zainteresowanie przekazem treści ewangelizacyjnym spowodowała epidemia COVID. Czy to jedyna przyczyna zaistnienia w parafiach/dekanatach różnych form korzystania ze środków społecznego przekazu?
3. Czy Doktorantowi są znane jakieś „odgórne” inicjatywy/rozporządzenia/dekrety nakładające proboszczów do korzystania ze środków masowego przekazu w duszpasterstwie? Czy biskup/kuria biskupia w jakiś sposób wpływają na kształt i sposób funkcjonowania środków społecznego przekazu w parafiach i dekanatach?

Wniosek końcowy

Omawiana rozprawa doktorska spełnia wymogi stawiane dysertacjom doktorskim. Podjęty temat został opracowany jasno i wyczerpująco. Monografia ma charakter źródłowy. Jej Autor wykorzystał chyba wszystkie materiały źródłowe związane z tematem, które zostały solidnie i kompleksowo przebadane. Również poprawna jest strona metodologiczna rozprawy. W oparciu o te przesłanki wnoszę do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o kontynuowanie przewodu doktorskiego ks. mgr. lic. Waldemara Prondzińskiego.

Warszawa, 7.04.2023 r.